

ETT EU-ORDFÖRANDESKAP FÖR UKRAINAS SAK

AV ANDERS ÅSLUND

Under första halvåret 2023 kommer Sverige att vara ordförande i Europeiska unionens råd. Detta erbjuder Sverige en unik möjlighet att bistå Ukraina, vilket bör vara Sveriges fokus som EU-ordförande.

Sverige kommer då att ha en ny regering, vars viktigaste utrikespolitiska gärning bör vara att hjälpa Ukraina.

Sedan början av september har Ukraina inlett en storoffensiv som nu bär frukt. Den 9–10 september besökte jag den årliga Yalta European Strategy-konferensen i Kyiv. Och aftonen den 10 september var stämningen euforisk, då det stod klart att de ukrainska styrkorna hade befriat hela Charkiv-regionen.

Försvarsminister Oleksij Reznikov klagade på de ukrainska krigsmålen. För det första måste hela Ukrainas territorium från början av 2014 befrias. Det innebär att hela Donbass och Krim måste återinföras till Ukraina. För det andra måste alla de cirka 2,5 miljoner ukrainare som deporterats till Ryssland få återvända. Det gäller särskilt de tusentals ukrainska barn som bortadopterats till ryska föräldrar.

För det tredje måste Ryssland betala krigsskadestånd för all den skada det åsamkat Ukraina. För det fjärde kräver Ukraina säkerhetsgarantier. Den främsta säkerhetsgarantin är den starka ukrainska krigsmakten,

Anders Åslund är senior fellow vid Frivärld. Hans senaste bok är "Russia's Crony Capitalism: The Path from Market Economy to Kleptocracy" (2019).

men Ukraina vill även ha internationella garantier som är lika starka som Natos artikel 5. Den 30 september skickade president Volodymyr Zelenskyj även in en medlemsansökan till Nato.

Givetvis skall västvärlden leverera så mycket vapen som möjligt. USA och Ryssland (ofrivilligt) har levererat vida mer vapen än något annat land. De följs av Storbritannien och Polen. I vanliga fall brukar EU kompensera sitt kläna militära stöd med finansiella medel. Dessvärre gäller detta inte för Ukraina. För närvarande gör Ukraina stora framsteg mot ryssarna på alla fronter, men dess ekonomi hänger inte med.

Ukrainas BNP förväntas falla med 30–35 procent i år på grund av de förödande ryska attackerna, och statsintäkterna minskar ännu mer. Det ukrainska ekonomiministeriet har registrerat materiella förluster till följd av rysk krigsförstörelse om 120 miljarder dollar (drygt 1 350 miljarder SEK), och denna siffra kommer att stiga avsevärt. Tiotusentals ukrainare har dödats och än fler invalidiserats. Därför behöver Ukraina ryska krigsreparationer och stort västligt bistånd. I våras uppskattade den Internationella valutafonden (IMF) att Ukraina behöver 5 miljarder dollar i månaden för att klara av sina elementära civila budgetutgifter – statliga löner, pensioner, sjukvård, skola och sociala utgifter.

USA har inte bara levererat stora mängder moderna vapen utan även kontanter för att hålla den ukrainska staten flytande. Totalt har den amerikanska kongressen antagit tre lagar om finansiellt stöd till Ukraina om inte mindre än 66 miljarder dollar, vilket inkluderar krigsmateriel, stöd till statsbudgeten och humanitärt bistånd. USA har betalat sin andel till den ukrainska statsbudgeten om 1,5 miljarder dollar i månaden.

I skarp kontrast har EU och dess medlemsländer hittills i år bara betalat totalt 4,8 miljarder dollar, eller bara drygt en halv miljard dollar i månaden. Det är alldeles för lite. I maj lovade EU Ukraina 9 miljarder

” Den stora risken är att Ukraina hamnar i galopperande inflation eller rent av hyperinflation, då folk tappar förtroendet för pengar.

euro i makrofinansiellt bistånd, men hitintills – fem månader senare – har EU bara lyckats betala ut 1 miljard euro på grund av byråkratiskt krångel. EU hoppas nu kunna betala ut 5 miljarder euro i oktober.

Den stora stötestenen är den tyske finansministern Christian Lindner, som motsätter sig biståndet till Ukraina eftersom det skulle öka EU:s gemensamma skuld. Man kunde förvänta sig att en tysk finansminister skulle vara ångerfull å sitt lands vägnar givet att Tyskland alltså köper energi från Ryssland för cirka 350 miljoner euro varje dag, men icke så Lindner.

Som en följd av det spartanska och försenade EU-biståndet stiger inflationen i Ukraina. Eftersom den ukrainska regeringen knappast kan skära ned sina små offentliga utgifter mitt under ett brinnande krig, så har den inget annat val än att trycka pengar. I juli steg inflationen till 22 procent och i augusti till 24 procent. Den har sannolikt ökat kraftigt i september, ty då fick den ukrainska statskassan bara 2,5 miljarder dollar i utländskt bistånd, eller hälften så mycket som den behövde. USA bidrog som vanligt med 1,5 miljarder dollar.

Den stora risken är att Ukraina hamnar i galopperande inflation eller rent av hyperinflation, då folk tappar förtroendet för pengar. Efter kommunismens kollaps drabbades flertalet postkommunistiska länder av hyperinflation, vilket helt demoraliserade befolkningen som förlorade tron på staten. Idag tror ukrainarna mer än någonsin på sin stat, eftersom de ser hur den vinner kriget mot Ryssland. Det vore fatalt om ukrainarna skulle förlora den tilltron för att EU inte kan finansiera dem. Givetvis kommer de i så fall även att förlora tron på EU och än en gång stå utan klara mål.

” Ryska centralbanksreserver bör konfiskeras och överlämnas till Ukraina som ryskt krigsskadestånd.

För 2023 hoppas den ukrainska regeringen kunna minska sitt budgetunderskott till 3,5 miljarder dollar i månaden, eftersom den befriar större områden och förbättrar skatteintäkterna. Den hoppas alltså få ett månatligt bidrag från USA om 1,5 miljarder dollar, men skulle vilja få lika mycket från EU. På längre sikt krävs det dessutom för att få politiskt stöd för det stora amerikanska biståndet till Ukraina. Medan Demokraterna står helt eniga bakom Ukraina motsätter sig Donald Trump allt stöd till Ukraina (eftersom han föredrar Putin), och en fjärdedel av de republikanska kongressledamöterna håller nu med Trump. De kommer sannolikt att bli fler efter mellanårsvalet den 8 november.

Ett annat problem är att nästan hela EU:s bistånd till Ukraina består av lån, medan USA ger bidrag. Som en följd av fallande BNP och ökade lån lär Ukrainas statsskuld öka från 50 procent av BNP i slutet av 2021 till 95 procent i slutet av detta år, vilket är alldeles för mycket. EU behöver gå över till gåvobistånd, även om dess lånevillkor är mycket välvilliga.

Och det finns pengar att ta av. I februari frös sju västländer totalt 316 miljarder dollar av ryska centralbanksreserver, vilka hålls i deras centralbanker. Dessa reserver bör konfiskeras och överlämnas till Ukraina som ryskt krigsskadestånd. Den ryska staten som är skadeståndsskyldig äger dessa valutareserver, som är helt likvida. Kanada har redan antagit en lag om att konfiskera de 16,5 miljarder dollar i ryska valutareserver som finns där, även om konfiskeringen inte genomförts. De andra länderna som har ryska reserver bör göra detsamma. De är Tyskland med 96 miljarder dollar, Frankrike med 61 miljarder dollar, Japan med 57 miljarder dollar, USA med 39 miljarder dollar, Storbritannien med 31 miljarder dollar och Österrike med

15 miljarder. EU bör med Sverige som ordförandeland driva denna fråga. I så fall löses hela finansieringsfrågan för Ukraina.

I juni förklarade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen att Ukraina var en kandidat för att bli EU-medlem. Nu bör EU sätta i gång riktiga förhandling om EU-medlemskap med Ukraina, vilket länderna i Balkan har fått vänta på i årtal. Sverige kan och bör driva igenom att EU påbörjar riktiga förhandlingar om medlemskap, vilka inte behöver vara länge än tre–fyra år.

Efter att de ryska trupperna drivits ut ur Ukraina bör återuppbyggnaden följa. Den ukrainska regeringen uppskattar det finansiella behovet till 300 miljarder dollar under en treårsperiod (2023–25). Detta kräver god västlig samordning med den ukrainska regeringen. Under första kvartalet nästa år bör västvärlden samsas om att sätta upp en gemensam Marshallplan och en myndighet för att samordna Ukrainas återuppbyggnad. EU och Sverige som dess ordförande bör spela en ledande roll i detta drama. Efter att en sådan samordning har beslutats, behöver västvärlden säkra långsiktig finansiering av Ukrainas återuppbyggnad. Det bästa vore om de ryska centralbanksreserverna konfiskeras. Om så inte blir fallet bör Ukrainas västliga partners ställa upp med stora gåvobidrag. Allt detta bör beslutas under första halvåret 2023, vilket innebär att Sverige kommer att spela en nyckelroll.

Dessa är de största uppgifter Sverige har haft så länge jag kan minnas. Därför bör den nya svenska regeringen omedelbart samla sin bästa personal med relevant kunskap i Statsrådsberedningen, UD, Finansdepartementet och Riksbanken för att kunna klara av dessa viktiga uppgifter. Kom ihåg att ukrainarna slåss inte bara för Ukraina utan för hela västvärlden. Om ukrainarna inte lyckas stoppa Putin kommer han säkert att attackera Baltikum. **Ukrainas sak är vår!**

Vad Sverige som EU-ordförande bör göra för Ukraina:

1. Se till att EU bidrar med 1,5 miljarder euro i månaden till Ukrainas statsbudget.
2. Insistera på att Västvärlden konfiskerar den ryska centralbankens valutareserver i väst för 316 miljarder dollar och att dessa medel används som ryskt krigsskadestånd till Ukraina.
3. Driva igenom att EU inleder medlemsförhandlingar med Ukraina under första halvåret 2023.
4. Bidra till att västvärlden sätter upp en gemensam Marshallplan och myndighet för att samordna Ukrainas återuppbyggnad.
5. Säkra långsiktig västlig finansiering av Ukrainas återuppbyggnad.

Denna policy brief är en utveckling av en artikel för Svenska Dagbladet.
